

ACHTERGROND PESTEN

Pesters op scholen moet je aanpakken en slachtoffers moet je helpen. Maar zo eenvoudig ligt het niet, zegt onderzoeker Gijs Huitsing. Slachtoffers kunnen ook pesten en pesters kunnen het voor iemand opnemen.

Kind soms pester en slachtoffer tegelijk

Gea Meulema

GRONINGEN Wie het plaatje op het proefschrift van socioloog Gijs Huitsing (30) bekijkt, duizelt het. Met lijnen en punten geeft hij de onderlinge relaties van leerlingen in een klas aan. De strepen schieten van links naar rechts en over elkaar heen.

Het staat symbool voor het onderzoek naar pestgedrag waar hij bij de Rijksuniversiteit Groningen vandaag op promoveert. Dat is namelijk veel complexer dan alleen maar iemand die pest en iemand die wordt gepest.

Basisschoolleerlingen zijn soms pester, slachtoffer en verdediger tegelijk. Dat komt omdat ze deel uit maken van verschillende groepjes in de klas. Een kind kan zijn eigen groepje verdedigen, maar een andere groep kan hem als pester zien. Of er is nog een groep die hem pest.

Pestkoppen hebben vaak een of meer leerlingen om zich heen die het voor hen opnemen. Die zijn zo onder de indruk van het pesten, waarschijnlijk omdat ze het stoer vinden en omdat het status oplevert, dat ze zelf ook gaan pesten.

Maar een slachtoffer heeft ook klasgenoten om zich heen die het voor hem opnemen. Dan kan gevaarlijk zijn, want ook zij kunnen daarom worden gepest. Het zijn ingewikkelde relaties die ten grondslag liggen aan pesten.

„Veel kinderen vinden pesten fout, maar het gebeurt. Het levert status en populariteit op”, zegt Huitsing. Kwetsbare kinderen zijn vaker slachtoffer. Ze zijn soms sociaal wat

▲ Gijs Huitsing promoveert vandaag op onderzoek naar pestgedrag op scholen. Foto Kees van de Veen

onhandiger, lopen motorisch achter of zijn wat verlegener of angstiger dan anderen. ‘Foute’ kleding, een bril of haar kan ook reden tot pesten zijn.

Maar niet iedereen die kwetsbaar is, wordt gepest. Huitsing: „De groep bepaalt of een kind er bij hoort. Het hangt af van de normen in een klas.” Een antipestprogramma moet daarom de hele groep bij de oplossing betrekken. „Je kunt een gepest kind uit zijn klas halen, maar zo’n klas kiest dan vaak weer een nieuw slachtoffer.”

Huitsing, die opgroeide in Warfum, onderzocht het gedrag en relaties van honderden basisschoolkinderen (van vijf tot en met twaalf jaar) uit Nederland, Finland en Zwitserland. In Zwitserland vond hij dat bij vijf- tot zevenjarigen vaker sprake is van wederzijds pesten. Een kind pest, de ander pest terug. „Machtsverschillen spelen amper een rol.”

Dat verandert als kinderen ouder worden. Dan wordt duidelijker wie de pestkop is en wie het slachtoffer. Gepeste kinderen zijn bijna altijd slachtoffer van een pester uit de eigen klas of een klas hoger.

In dezelfde klas ervaren leerkrachten en leerlingen pesten anders. „Leerkrachten zien minder pestgedrag tussen jongens en meisjes dan de kinderen zelf, en juist meer pestgedrag tussen meisjes onderling. Kinderen zeggen dat jongens zowel jongens als meisjes pesten en dat meisjes vooral onderling pesten.”

Toch kun je niet zeggen dat de leraar het verkeerd ziet, zegt Huitsing. „Je weet niet waar de waarheid ligt.

Jongens pesten jongens en meisjes, meisjes pesten vooral onderling

Voor beiden is pesten misschien iets anders.” Lastig is het wel. „Als een kind tegen de leraar zegt: ‘Ik word gepest’ en de leraar ziet het niet zo, dan is hij waarschijnlijk minder bereid hulp te verlenen.”

Om pesten tegen te gaan moet je al in groep 4, 5 of 6 beginnen met antipestprogramma’s, zegt Huitsing, die zijn onderzoek wil gebruiken voor het evalueren van die methoden. „Voordat de rollen in de groep vast liggen.”

Hij is betrokken bij het uit Finland en voor de Nederlandse markt geschikt gemaakte KiVa-programma. De afkorting KiVa is afgeleid van de Finse woorden Kiusaaminen Vastainen of Kuisaamista Vastustava, wat tegen pesten betekent.

Dit model voor het voorkomen en oplossen van pesten gaat uit van een groepsaanpak. „Er gebeurt in een schooljaar zoveel in een groep. Ouders scheiden, een dierbare overlijdt. In elke klas zit wel een kind dat zich niet op zijn gemak voelt. Ze kunnen elkaar steun bieden. We moeten daar gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor voelen. Alle kinderen hebben recht op een fijne schooltijd.”